

Preek Exodus 20:1-17, 1 Cor. 13

De liefde is .....jaloers! Dat is het thema van vandaag. Maar klopt dat wel? Wij hebben net 1 Cor. 13 gelezen uit de NBV vertaling. Daar staat dat de liefde niet afgunstig is, in de vertaling van het Boek staat doodleuk 'de liefde is niet jaloers'.

Nu is God een God van liefde. En toch hebben we net gelezen in Exodus 20 dat God geen andere goden naast zich duldt. Andere vertalingen hebben 'want ik de HERE uw God ben een na-ijverig God, of opnieuw het Boek: een jaloers God.

Hoe kan dat nu? 'De liefde is niet jaloers', zegt Corinthe.....en God die liefde is, is wel jaloers? Hebben we een tegenstelling gevonden in de bijbel? Hoe moeten we dit nu opvatten?

Wat we ons in de eerste plaats moeten realiseren is dat er verschil is in jaloersheid. Er is zo gezegd jaloersheid en jaloersheid. Dat geldt voor de bijbel en dat geldt in ons dagelijks leven. Je zou kunnen spreken over terechte en onterechte jaloersheid. Onterechte jaloersheid zou je 'afgunst' kunnen noemen. Je gunt een ander iets niet. Stel je voor dat jouw collega promotie krijgt en jij niet. Dan kun je daar verschrikkelijk jaloers op worden, zo erg dat je jaloersheid van invloed is op de manier waarop je met die collega omgaat. Je had zelf die promotie willen hebben. Maar objectief gezien kan die promotie misschien wel volkomen terecht zijn. Dan is je afgunst, je jaloersheid niet terecht. Je handelt dan ook niet bepaald uit liefde. In zo'n geval zegt 1 Cor. 13 dan ook dat 'de echte liefde niet jaloers behoort te zijn'. Liefde is, dat je die collega z'n promotie gunt en dat je tevreden bent met je eigen positie.

Maar er kan ook terechte jaloersheid zijn. Stel je voor dat je een keer je vrouw meeneemt naar een etentje van de zaak en je vrouw ontdekt tijdens dat etentje dat je wel heel amicaal omgaat met een vrouwelijke collega. Als haar constatering klopt dan zijn haar gevoelens van jaloersheid volkomen terecht. Nu is de liefde wel degelijk jaloers. Je bent toch met elkaar getrouwd en toen je huwelijk werd voltrokken, beloofde je elkaar toch trouw. Dat waren a.h.w. de voorwaarden voor de huwelijksluiting. Een getrouwde man behoort zijn vrouw toe en andersom een getrouwde vrouw hoort haar man toe. Je hebt beloofd elkaar voor het leven toe te behoren en dus heb je het recht niet uitdagend om te gaan met een andere vrouw dan je eigen vrouw.

En diezelfde jaloersheid zien we ook bij de Here God. Toen het volk Israël onder aan de Sinaï stond, was dat het moment van de 'huwelijksvoltrekking' van God met zijn volk. God sloot een verbond met Israël, ze gaan een verbintenis aan. En net zoals bij een huwelijksluiting tussen een man en vrouw wordt voorgelezen welke eisen de Nederlandse wet stelt ten opzichte van het huwelijk, zo heeft de Here God ook zijn wet gegeven. Dit zijn de clausules. God vraagt trouw van Israël. Geen andere goden, geen afgodsbeelden. God is jaloers en duldt geen anderen naast zich of in de plaats van Hemzelf.

En dat was niet zo maar dat God die eisen aan z'n volk stelde. Beeldendienst was namelijk schering en inslag in die tijd. Vandaag de dag is dat wat anders. Waarschijnlijk zal niemand van ons een afgodsbeeld maken en daarvoor knielen. In letterlijke zin zullen we dat tweede gebod niet zo gauw overtreden. Maar voordat we ons te makkelijk van deze bepaling afmaken moeten we even doorstoten naar de bedoeling van deze bepaling.

Daarvoor moeten we eerst een duik nemen in de Oude Oosterse wereld. Die wereld was stikvol afgodsbeelden. Je vond ze overal, in tempels, op straten, pleinen en in huizen. Ze waren er in zakformaat en levensgroot en gemaakt van allerlei materialen, hout, goud, zilver, klei. Elke godsdienst kende in het Oude Oosten zo z'n beeldendienst. Wat zat daar nu achter? De mensen voelden zich omgeven door allerlei machten en krachten die op hun leven inwerkten en hun leven bedreigden. Die machten werden beschouwd als goden. Ze bestuurden de gang van zaken in de natuur en in het persoonlijke leven. Maar die goden werden als grillig en onberekenbaar ervaren. Nooit was de mens er zeker van dat die goden hen goed gezind waren. Tegenover die goden voelden de mensen zich klein en nietig, hulpeloos en bang. In die situatie maakten de mensen dan hun afgodsbeelden. Daarbij ging het niet om een portret van de godheid, of een afbeelding. Dat blijkt wel uit het feit dat deze goden vaak als een dier werden weergegeven en soms bestond zo'n beeld uit niet meer dan een paal in de vorm van het mannelijk geslachtsorgaan. Wat was dan de bedoeling van deze beelden? Men poogde door het beeld enige macht te krijgen en zich tegen het grillige gedrag van de goden te beschermen. Het beeld maakt van het ongrijpbare iets tastbaars en van het grillige iets stars en onbewogens. In het beeld wordt het dreigende ongevaarlijk gemaakt. Het beeld is a.h.w. een bliksemafleider, waardoor de bliksem onschadelijk wordt gemaakt. De

godheid verliest zodoende zijn wilde haren. Zo kende men in de wereld rondom Israel ook wel het gebruik van een kleipoppetje dat je vijand symboliseert. Onder het uitspreken van vervloekingen werd dat poppetje dan stukgegooid. Men geloofde zo macht te hebben over die vijand. Hieruit blijkt wel dat deze beelden niet bepaald onschuldig zijn. Via het beeld kan de godheid als het ware gevangen en vastgelegd worden. Die gedachte zat ook achter het maken van het gouden kalf, door het volk Israel. Israel was diep onder de indruk gekomen van JHWH 's macht. Men was met schrik vervuld voor zijn majesteit. Men durfde het contact met Hem niet meer aan. Toen Mozes na veertig dagen nog niet was teruggekeerd van de berg Sinai, sloeg de schrik hen om het hart. Ze zouden het besterven als ze rechtstreeks contact met God zelf moesten zoeken. Ze hadden het geluid van de bazuin gehoord en de donder en de bliksemslagen. Toen hadden ze het al gezegd tegen Mozes: praat jij maar met ons namens God. Dan hoeven we zelf niet met God te spreken. Dat wordt onze dood (Ex. 20:18 ev.) Daarom namen ze hun toevlucht tot een beeld. Dat beeld zou de dreiging bezweren en de bliksem van JHWH's majesteit onschadelijk maken. Wij denken wel eens dat Israel al zo kort nadat God hen verschenen is een andere god ging aanbidden. Maar dan begrijpen we de achtergrond niet. Ze maken het beeld niet omdat ze God vergeten zijn, maar omdat de schrik voor God hen nog in de benen zit. Ze willen God van zijn huiveringwekkendheid ontdoen en Hem aan de ketting leggen en voor hun eigen karretje spannen. Dat zat erachter. En dat wil God nu juist voorkomen met die bepaling 'gij zult u geen gesneden beeld maken'. God verbiedt elke poging van de mens om Hem onder controle te krijgen en Hem te manipuleren.

Kijk, en dan wordt dat gebod in een keer akelig actueel. Want zulke pogingen worden nog steeds ondernomen door de mens. Niet met beelden, je kunt denken aan wat theologen en filosofen hebben gedaan en nog wel doen. God wordt geanalyseerd en in kaart gebracht. Hij wordt tot een systeem, een koel intellectueel gedachtespinsel gemaakt. De superieure mens heeft door zijn denken de godheid eronder gekregen. God werd een wetenschappelijk te ontleden begrip. Men kon zijn plaats aangeven en de grenzen van zijn werk en invloed. Zo werd God een hanteerbaar stuk gereedschap. En deze manier van denken gaat ook de kerkdeuren niet voorbij. Ook theologen zijn geneigd God op de snijtafel te leggen. Zijn daden werden gerangschikt en gecatalogiseerd. Het fenomeen God is verklaard! Zo zijn er vandaag in Nederland zelfs theologen die zeggen te geloven in een God die niet bestaat. (Hendrikse) Of

God wordt dan gezien als een bedenksel van mensen (Kuitert). Hij vind God wel een knap bedenksel trouwens. En zo zijn er vele manieren om God er onder te krijgen. Dat gebeurt als we Hem vereenzelvigen met onze zaak en wensen en verlangens, of als we Hem vastbinden aan onze organisatie of kerk. Of als we denken Hem te kunnen vangen in onze belijdenisgeschriften of beginselen.

En als we zo met God omgaan, als we God proberen te vangen in onze gedachten, dan is God God niet meer. Dan houden we een dode God over. Als mensen vandaag de dag roepen dat God dood is, dan komt dat mede doordat kerken en theologen, God gemaakt hebben tot een dode God.

Samenvattend kun je zeggen, dat overal waar de mens zelf uitmaakt hoe hij God zal dienen en wat God daarover zegt links laat liggen, sprake is van een poging God naar zijn eigen hand te zetten en Hem te manipuleren.

En dat maakt God nu jaloers. Als mensen gaan proberen God naar hun eigen hand te zetten. De almachtige, goede, liefdevolle, barmhartige God wordt dan vervangen door een nepgodje, die niet groter is dan je broekzak. Dat krenkt hem in zijn liefde. Dan is Zijn liefde jaloers. God heeft zoveel willen geven. Hij had het volk bevrijd uit de slavernij van Egypte en daarbij afgerekend met Israels tegenstander, de Farao van Egypte. Op wonderbaarlijke wijze had hij het volk in leven gehouden in de woestijn, water uit de rots, elke dag brood uit de hemel. En bovendien een geweldig vooruitzicht. Een land, vloeiend van melk en honing. Ja, als het volk die God aan de kant zet, dan wordt God jaloers op die nepgod. Zo jaloers, dat er zelfs sancties volgen. Hij zal de zonden van de vaders bezoeken aan de kinderen, tot in het derde en vierde geslacht. Nu wordt er wel eens gezegd: dat is niet eerlijk. God straft kinderen om de zonden van hun ouders. Is dat nu een liefdevolle God? Dan moeten we een aantal dingen wel even goed begrijpen. God straft nooit iemand om de zonde van zijn vader. Lees in dit verband Ezech. 18:20 maar eens na. *Iemand die zondigt zal sterven, maar een zoon hoeft niet te boeten voor de schuld van zijn vader....* En ook Deut. 24:16: *ouders mogen niet ter dood worden gebracht om wat hun kinderen hebben misdaan, en kinderen niet om de misdaden van hun ouders....* Hoe moeten we deze verzen dan wel verstaan? In de eerste plaats moeten we opmerken dat het straffen van de volgende generaties alleen gezegd wordt bij dit gebod. God bestraft de volgende generatie niet in het geval van diefstal, bijvoorbeeld. Alleen als de

ouders God op eigenwillige manier gaan proberen God te dienen. Als ze proberen Hem in de greep te krijgen en Zijn Woord opzij schuiven. Wat dan gebeurt is dat ze hun kinderen daar in meeslepen. Het werkt door van generatie op generatie. Een voorbeeld daarvan zien we in Richteren 17. Een zekere Micha had zelf thuis een tempeltje opgericht en in dat tempeltje had hij een beeld neergezet wat zijn moeder hem had gegeven. En bovendien had hij één van zijn zonen aangesteld als priester. Zie je wat hier gebeurt? Al drie generaties zijn hier betrokken bij deze eigenwillige godsdienst. Een moeder, een zoon en een kleinzoon. Zo was het in vroegere tijd ook vaak. Een huishouden werd gevormd door drie generaties. Zo gaat dat. Het is een wetmatigheid. En als deze wetmatigheid doorvreet in de geslachten dan kun je erop rekenen dat God ingrijpt. Dat is met de afgoderij van het volk Israel ook gebeurd. In de tijd van de richters waren er steeds vijandige bezetters in het land omdat Israel zich inliet met de afgoderij van de Kanaänieten. En later tijdens de koningentijd mondde deze afgoderij uiteindelijk uit in een ballingschap.

Natuurlijk geldt deze wetmatigheid niet, als de kinderen zich distantiëren van de zonde van hun voorgeslacht en daarin niet meedoen. Dan treedt meteen weer die belofte in werking, God doet goed aan duizenden van hen die Hem liefhebben.

Ja, misschien zeg je wel 'dat klinkt mooi, maar zo'n straffende God is nog steeds moeilijk te rijmen met een liefdevolle God'. Waarom toch die strenge sancties als Gods wetten overtreden worden? Wat we dan niet moeten vergeten is dat God zijn wetten niet heeft gegeven om het ons lastig te maken. Deze wetten zijn er om het leven goed te maken. God heeft het goede met ons voor en juist met zijn wetten heeft Hij ook het goede voor met zijn volk. Het is niet Zijn bedoeling om het leven van zijn kinderen af te snoeren en te belemmeren. Zijn wetten zijn de veilige kaders, de normen die Hij voor het leven gaf. Die normen beschermen het leven en laten het tot ontplooiing komen. Dat geldt ook voor de bijbelse kaders voor een christelijk leven. Wanneer wij die kaders aan onze laars lappen, kunnen we ons wel verbeelden dat we knellende banden hebben afgeworpen en ons nu eindelijk vrij kunnen ontplooiën, maar in feite doen we onszelf dan schade aan. Een voorbeeld kan dat verduidelijken. Waarom hebben wij in Nederland dijken aangelegd langs rivieren en om de polders? Is het de bedoeling van die dijken het leven te beperken en aan banden te leggen? Nee, het is juist omgekeerd. Die dijken zijn er om het leven mogelijk te maken. Als die dijken er niet waren, zouden de levensmogelijkheden door het water worden

weggespoeld. De dijken beschermen het leven. Ze vormen inderdaad grenzen, maar het zijn beschermende grenzen. Zo zijn ook Gods normen en wetten beschermende grenzen. Als je Gods normen overtreedt door te zondigen, doe ik iets dergelijks als wanneer men op Walcheren de dijken zou opblazen of doorsteken. Dan golft het verwoestende water naar binnen en vernielt de levensmogelijkheden. Zo richt ook zonde ravage aan in het leven. Zonde ruïneert het bestaan van de mens. Hoe meer dijken er worden doorgestoken hoe chaotischer het leven wordt. Hoe meer men bijbelse principes loslaat, hoe chaotischer het leven wordt.

God is liefde. Absolute liefde. En uit liefde gaf Hij ooit Israel zijn wetten. Wetten ten leven. Bij ons heeft trouwens dat woordje wet altijd een harde, naargeestige klank. Het bijbelse woord voor wet, Thora, heeft die klank niet. Thora betekent onderwijzing, onderricht, instructie. Gods wetten zijn wegwijzers die je wegwijzen in het verkeer met God. Zonder die wegwijzers raak je het spoor bijster. Gods Thora houdt je op de goede weg. En daarom zijn ze een verkwikking en komen we in de psalmen zelfs lofliederen op Gods Thora tegen (Ps. 19,119).

De Thora is Gods manier om Israel te beschermen. Ook om te voorkomen dat ze in de angst zouden leven zoals de volken rondom hen met hun grillige goden. God kan het niet over zijn Vaderhart krijgen als het mis zou gaan met Zijn kinderen. Hij weet gewoon dat er in het hele heelal niemand te vinden is, die hen kan geven wat Hij kan geven.

En voor ons als christelijke gemeente geldt dat nog meer. Want we zijn inmiddels duizenden jaren verder. En God heeft niet alleen Zijn Thora gegeven om ons het leven te geven, maar Hij heeft Zijn Zoon gegeven. Wie in die Zoon gelooft zal leven, eeuwig leven. Zo lief had Hij ons. Zoveel houdt Hij van zijn wereld, van zijn schepping. En net zoals het God krenkte toen Israel voorbij leefde aan Gods wetten, zo kunnen wij God krenken als we het offer van Jezus negeren. Dan trappen we Hem op zijn ziel.

God houdt van u, God houdt van jou! Onnoemelijk veel. Geen ander heeft je te bieden wat Hij te bieden heeft. Hij is gewoon de beste! En daarom is het nog altijd zo dat deze liefhebbende God onnoemelijk jaloers wordt als wij het leven buiten Hem denken te kunnen vinden. Hij nodigt je uit. Kom bij mij en ontvang het leven. Het Leven met een hoofdletter. Amen

Mei 2010
G.P. Hartkamp
Wapenveld